

**Riešenia úloh
pre súťažiacich
školské kolo SŠ 24/25**

Obsah dokumentu

Názory a fakty.....	3
Pojmy v informačnom svete.....	5
Over status s obrázkami.....	7
Korelácia a kauzalita spájačka.....	9
Over reel video.....	10
Interpretácia grafu.....	12
Over hodnovernosť článku.....	13
Interpretuj dáta z mapy.....	15
Volebné prieskumy.....	16
Hybridné hrozby a propaganda.....	18
Argumentačné chyby a fauly.....	21
Časti argumentu - spájačka.....	23
Napiš vlastný argument.....	25

Názory a fakty

Definície

Faktické tvrdenie je taký výrok, ktorého objektívna pravdivosť sa dá overiť alebo dokázať. Je to rovnaké pre všetkých.

Názor je to, čo si niekto myslí alebo cíti. Nemôžeš to dokázať ako pravdivé alebo nepravdivé, lebo každý môže mať iný pohľad.

? Recenzia diela

Pred tebou sú úryvky z recenzie na maľbu. Rozhodni, či je veta z recenzie **faktické tvrdenie** alebo autorov **názor**.

1. Dielo František a pán Tichý namaloval Gabriel Kurák metódou akryl na plátne.

- a) Faktické tvrdenie
- b) Názor

2. Kompozícia maľby zdôrazňuje v pozorovateľovi kontrast medzi zobrazenými osobami.

- a) Faktické tvrdenie
- b) Názor

3. Autor využil všetky farby dúhy - červenú, oranžovú, žltú, zelenú, modrú, indigovú a fialovú.

- a) Faktické tvrdenie
- b) Názor

4. Výber farieb vyvoláva pocity bezpečia, známosti či nostalgie.

- a) Faktické tvrdenie
- b) Názor

5. Autor si vyvinul zaujímavý svojský štýl, ktorý nie je možné porovnať s ničím, čo v dnešnom umení poznáme.

- a) Faktické tvrdenie
- b) Názor

6. Výstavu Gabriela Tichého by mal navštíviť každý fanúšik súčasného slovenského umenia.

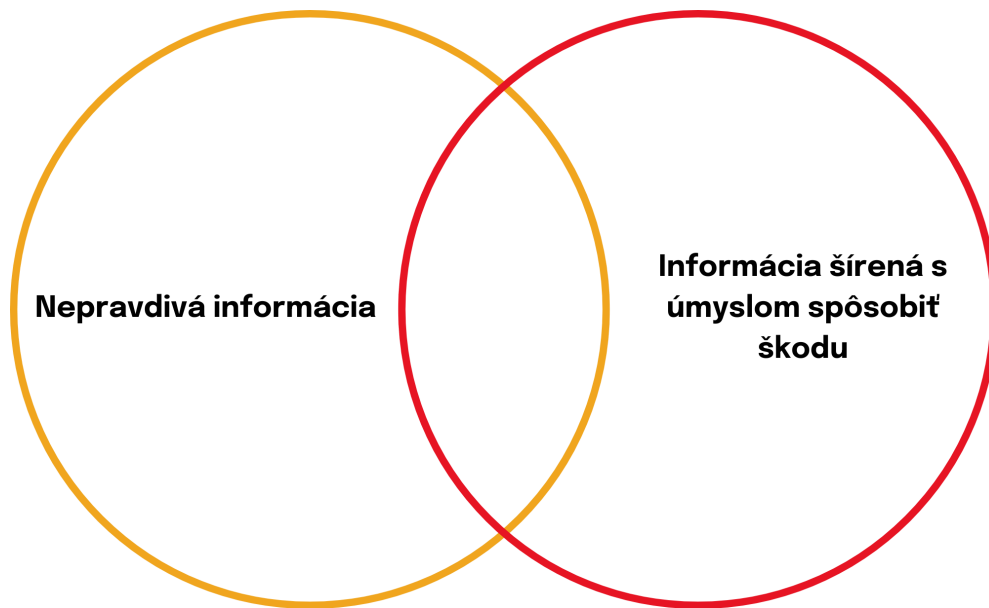
- a) Faktické tvrdenie
- b) Názor

Odpoveď:

Pojmy v informačnom svete

? Doplň pojmy do diagramu:

Pojmy: misinformácia, dezinformácia, malinformácia

Odpoveď:

? Prirad' pojem k príkladu:

1. Internetový troll s prepojeniami na ruskú vládu vytvorí a začne šíriť deepfake video, v ktorom celebrity vyzývajú na zvrhnutie demokraticky zvolenej prezidentky Moldavska.

- a) Misinformácia
- b) Dezinformácia
- c) Malinformácia

2. Trestne stíhaný influencer na Telegramе zverejní osobné údaje (telefónne číslo) novinárky, s ktorou nesúhlasí.

- a) Misinformácia
- b) Dezinformácia
- c) Malinformácia

3. Pani, ktorej otec tragicky zomrel na rakovinu, naďabí na článok, ktorý tvrdí, že rakovina sa dá vyliečiť zmiešaním citrónu a zázvoru. Článok sa rozhodne zazdieľať medzi svojich blízkych na Facebooku, nech už si nikto nemusí prejsť takou bolesťou, akou si pri strate otca prešla ona.

- a) Misinformácia
- b) Dezinformácia
- c) Malinformácia

Odpoveď:

Over status s obrázkami

? Z dostupných zdrojov zhodnot', nakoľko je príspevok Donalda Trumpa na sociálnej sieti Truth social pravdivý:

- Príspevok nebol zverejnený Donaldom Trumpom
- Ani jeden z obrázkov v rámci koláže nie je skutočný a neopiera sa o skutočné udalosti
- Koláž je kombináciou skutočných fotografií a upravených alebo umelou inteligenciou vygenerovaných obrázkov
- Koláž sa skladá zo skutočných fotografií a pravdivých informácií

 Donald J. Trump
@realDonaldTrump

I accept!

by ISIS, Swifties have determined they want a strong leader in the White House. The Swifties For Trump movement is real!

aka
@akafacehots

iesForTrump continue to break the internet! Kamalas campaign
ibles over it!

Odpoved':

? Tento obrázok, ktorý bol použitý v statuse, je:

- a) Dezinformácia
- b) Satirický príspevok
- c) Článok bulvárnej tlače
- d) Článok z dôveryhodného média

Odpoved':

Korelácia a kauzalita spájačka

? Prirad' pojem k definícii:

Korelácia	Vzťah medzi dvomi javmi, pričom jeden jav je príčina a druhý je jeho následkom
Kauzalita	Je premenná, ktorá ovplyvňuje obidva skúmané javy, ktoré sú na sebe na prvý pohľad závislé
Skrytá príčina	Vzťah medzi dvomi javmi, ale to neznamená, že jeden jav spôsobuje druhý

Odpoveď:

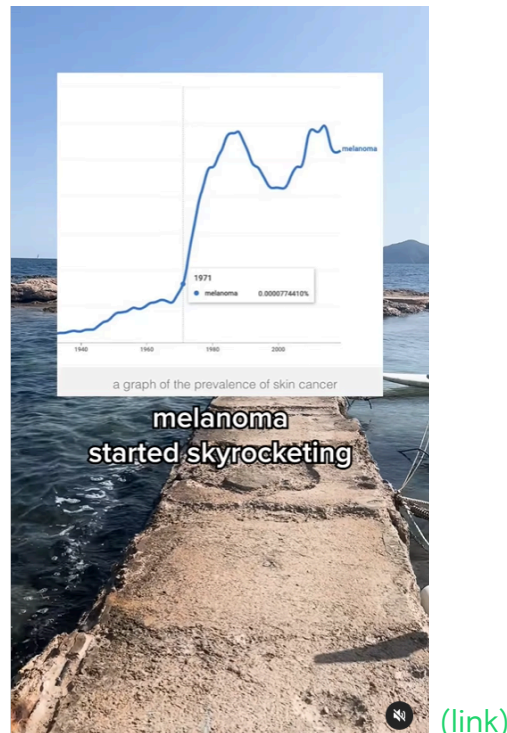
? Prirad' pojem ku príkladu:

Kauzalita	Keď sa ľudia teplo obliekajú a zároveň vonku je chladno, tak to, že sa ľudia teplo obliekajú spôsobuje ochladenie počasia
Kauzalita	Minulý rok stál priemerný lístok na MHD 70 centov a liter benzínu 1,65 eura. Tento rok stojí priemerný lístok na MHD 90 centov a liter benzínu stojí 1,5 eura.
Falošná kauzalita, ide iba o koreláciu	Keď je vonku chladno a zároveň ľudia sa teplo obliekajú, tak chladné počasie spôsobuje, že sa ľudia teplo obliekajú
Falošná kauzalita, ide iba o koreláciu	Ak sa konzumuje veľa zmrzliny keď je vonku teplo, tak konzumácia zmrzliny spôsobuje otepľovanie
Nejde ani o kauzalitu, ani o koreláciu	Ak sa pri teple ľudia viac potia, tak vysoká teplota spôsobuje, že sa ľudia viac potia

Odpoveď:

Over reel video

Pozri si nasledujúce video a odpovedz na otázky:

? Over tvrdenia vo video:

1. Milióny rokov sme boli na slnku a všetko bolo OK (nemali sme rakovinu kože).
2. Moderný opaľovací krém bol vynájdený v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia.
3. Z grafu vyplýva, že rakovina kože začala prudko stúpať v päťdesiatych rokoch.
4. Zo štúdie vyplýva, že rakovina kože je spojená s nízkou hladinou vitamínu D.

Odpoveď:

? Uved' link na štúdiu, na ktorú sa odkazuje autor videa:

_____ (ak štúdiá neexistuje, nechaj políčko prázdne)

Odpoveď:

? Čo sa snaží autor videa naznačiť?

- a) Že je dôležité brať výživové doplnky s vitamínom D, aby sme sa vyhli rakovine kože.
- b) Že do tridsiatych rokov minulého storočia neexistovala efektívna ochrana proti slnku.
- c) Že opaľovací krém je podvod a je bezpečné byť na priamom slnku aj bez neho.
- d) Že rakovina kože bola vynájdená a rozšírená firmami, ktoré chceli zarobiť na predaji opaľovacieho krému.

Odpoveď:

? Je záver videa pravdivý? Zhodnot', ako autor pracuje s dátami a vyber možnosť, ktorá najviac sedí:

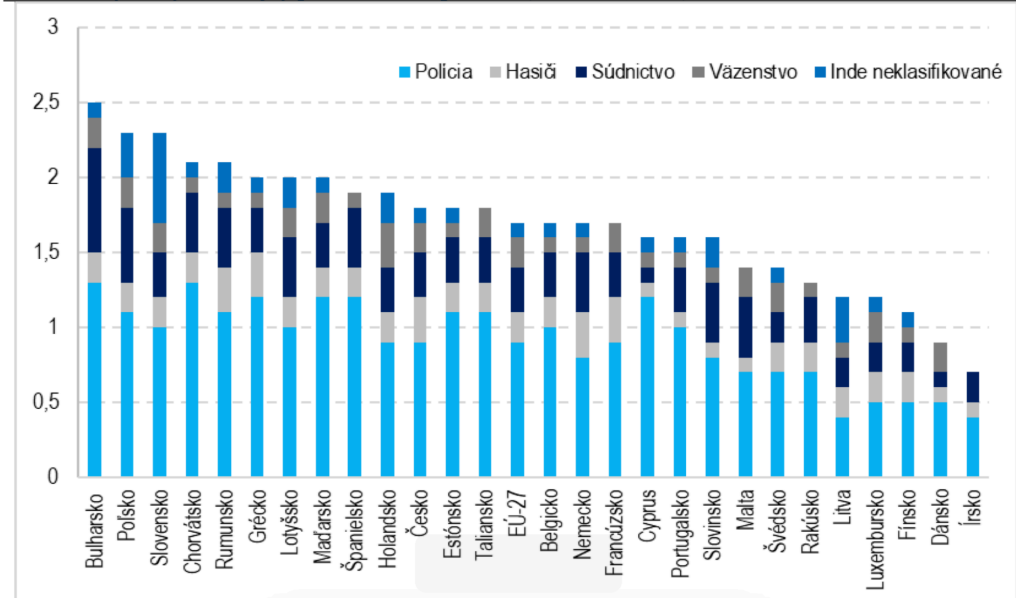
- a) Záver JE pravdivý - autor korektne pracuje s dátami, hľadá medzi nimi vzťahy a prichádza k správnym záverom
- b) Záver JE pravdivý - aj keď autor zle interpretuje niektoré dáta, záver napriek tomu dáva zmysel
- c) Záver NIE JE pravdivý - autor vykresľuje falošnú koreláciu (vzťah) medzi rôznymi dátami, ktoré spolu nesúvisia
- d) Záver NIE JE pravdivý - autor vychádza z vymyslených dát

Odpoveď:

Interpretácia grafu

? Preštuduj si graf a odpovedz na otázky:

Graf 26 - Výdavky na verejný poriadok a bezpečnosť (v % HDP; 2022)

- Podiel HDP členských štátov EÚ vynaložený na verejný poriadok a bezpečnosť je nižší, ako podiel HDP členských štátov EÚ vynaložený na obranu
 - Tvrdenie je pravdivé
 - Tvrdenie je nepravdivé
 - Na základe informácií z grafu nevieme posúdiť pravdivosť tvrdenia
- V roku 2022 vynaložilo Írsko najnižšiu časť svojho HDP zo štátov EÚ na verejný poriadok a bezpečnosť
 - Tvrdenie je pravdivé
 - Tvrdenie je nepravdivé
 - Na základe informácií z grafu nevieme posúdiť pravdivosť tvrdenia
- Pomer výdavkov Slovenska na "neklasifikované" výdavky v súvislosti s verejným poriadkom a bezpečnosťou je najvyšší z pomedzi štátov EÚ.
 - Tvrdenie je pravdivé
 - Tvrdenie je nepravdivé
 - Na základe informácií z grafu nevieme posúdiť pravdivosť tvrdenia
- Cyprus minul na políciu v roku 2022 viac peňazí ako Francúzsko
 - Tvrdenie z grafu vyplýva
 - Tvrdenie z grafu nevyplýva
- Percento HDP členských štátov vynaložené na políciu je vyššie ako na ostatné zložky zabezpečujúce verejný poriadok a bezpečnosť dokopy:
 - Tvrdenie z grafu vyplýva
 - Tvrdenie z grafu nevyplýva

Odpoveď:

Over hodnovernosť článku

Prečítaj si nasledujúci článok a odpovedz na otázky.

[Robert F. Kennedy podporuje Petra Kotlára a Roberta Fica v súvislosti s odmietnutím SR podpísania zmluvy IHR](#)

? Rozdeľ formálne znaky dôveryhodného média podľa toho, či ich médium spĺňa, alebo nie:

- Autor článku je uvedený
- Zdroj informácií je uvedený
- Zdroj informácií je dôveryhodný
- V texte sa nenachádza emočne zafarbený a hodnotiaci jazyk
- Médium má stálu a transparentne uvedenú redakciu
- Médium má na stránke uvedený etický kódex
- Médium má na stránke uvedeného vlastníka
- Médium oddeľuje komentárovú sekciu a spravodajstvo

Odpoveď:

? Uveď meno majiteľa portálu (Ak nie je uvedené, napíš “nie je uvedené”).

Odpoveď:

? Uveď meno šéfredaktora portálu (Ak nie je uvedené, napíš “nie je uvedené”).

Odpoveď:

 Uved' link na jeden článok, ktorý autor textu uvádza ako zdroj.
(2. kategória)

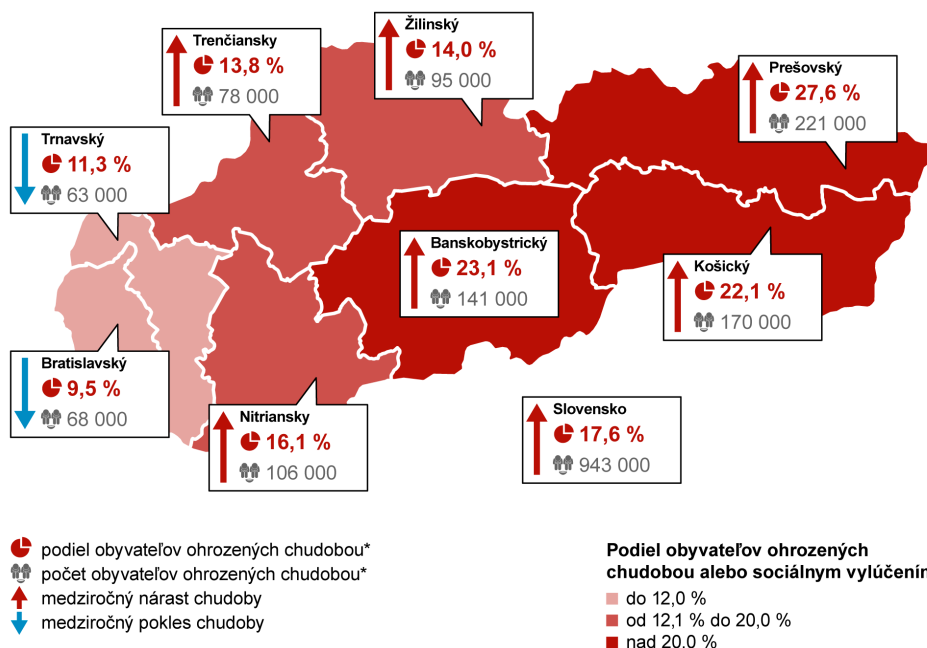
Odpoveď:

Interpretuj dáta z mapy

? Rozhodni či nasledujúce tvrdenia z mapy vyplývajú alebo nevyplývajú.

1. 49,7% obyvateľov východného Slovenska bolo v roku 2023 ohrozených chudobou.
2. V Trnavskom kraji sa oproti roku 2022 znížila chudoba.
3. V roku 2023 bol najvyšší podiel chudobných v Prešovskom kraji, pretože tam bola vysoká nezamestnanosť.
4. V Banskobystrickom kraji bol v roku 2023 vyšší podiel chudobných ako celoštátny priemer, no nižší počet chudobných ako v Košickom kraji.

Obyvatelia SR ohrození chudobou*
(podiel osôb v %, počet osôb, EU SILC 2023)

* Ide o počet/podiel obyvateľov ohrozených jednou či viacerými z 3 dimenzií chudoby – ukazovateľ: „miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia“.

Odpoveď:

Volebné prieskumy

? Pozri si nasledujúci graf týkajúci sa volebných preferencií a vyber odpoveď, ktorá platí o grafe:

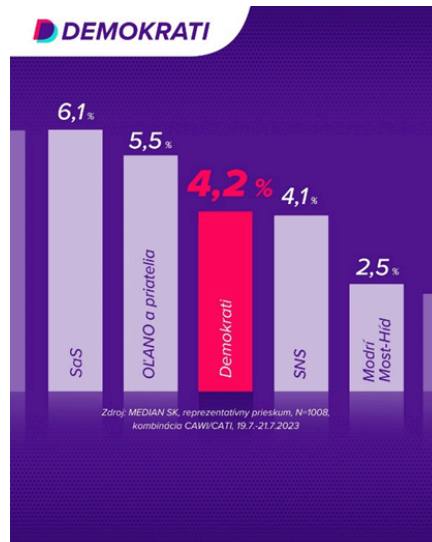
- a) Graf je založený na falošných dátach z neexistujúceho prieskumu
- b) Graf je manipulatívny, lebo zámerné zamlčiava dôležité dáta z prieskumu
- c) Graf je vizuálne manipulatívny, ale dáta sedia
- d) Graf zobrazuje dáta korektne

Odpoveď:

? Pozri si nasledujúci graf týkajúci sa volebných preferencií a vyber odpoveď, ktorá platí o grafe:

- a) Graf je založený na falošných dátach z neexistujúceho prieskumu
- b) Graf je manipulatívny, lebo zámerné zamlčiava dôležité dáta z prieskumu
- c) Graf je vizuálne manipulatívny, ale dáta sedia
- d) Graf zobrazuje dáta korektne

Odpoveď:

Pozri si nasledujúci graf týkajúci sa volebných preferencií a vyber odpoveď, ktorá platí o grafe:

- Graf je založený na falošných dátach z neexistujúceho prieskumu
- Graf je manipulatívny, lebo zámerné zamlčiava dôležité dáta z prieskumu
- Graf je vizuálne manipulatívny, ale dáta sedia
- Graf zobrazuje dáta korektne

Volebné preferencie politických strán – december 2022

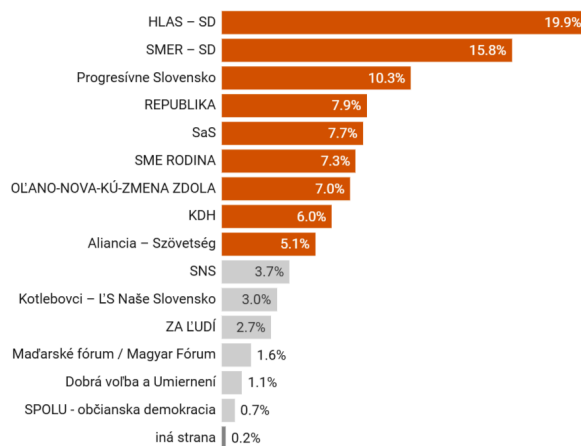

Chart: TVNOVINY.sk · Source: FOCUS · Created with Datawrapper

Odpoveď:

Hybridné hrozby a propaganda

Hybridné hrozby sú spôsoby útokov, ktoré kombinujú rôzne metódy, ako napríklad šírenie dezinformácií a propagandy, kybernetické útoky, ekonomický nátlak. Tieto hrozby môžu využívať štáty aj neštátne subjekty na oslabenie iných krajín alebo spoločností. Často sú nenápadné, nevyžadujú vyhlásenie vojny a je ťažké ich okamžite odhaliť.

Napríklad emaily s vyhrážkami bombových útokov na školách boli mnohými odborníkmi považované za príklad hybridnej hrozby.

Over si svoju schopnosť správne identifikovať tieto metódy s ich definíciou a príkladom.

Teoretická časť

Spoj technológie hybridných hrozieb v mediálnom priestore s ich definíciami:

Hrozba	Definícia
Trollie farmy	Komunikačný kanál, ktorý systematicky šíri jednostranné, skreslené alebo nepravdivé informácie s cieľom ovplyvniť názory a správanie verejnosti v prospech určitého štátu, politickej skupiny či ideológie.
Deepfake	Účet na sociálnej sieti, ktorý je (sčasti alebo úplne) ovládaný softvérom. Je definovaný tým, že vie vykonávať veľké spektrum repetitívnych úloh rýchlejšie ako človek.
Boty	Technológia, ktorá použitím umelej inteligencie vytvára videá znázorňujúce ľudí v situáciách, ktoré nikdy v skutočnosti nemuseli prebehnúť.
Propagandistické médium	Táto metóda sa vyznačuje koordináciou (či dokonca zamestnávaním) ľudí, ktorí šíria posolstvá s cieľom vyprovokovať online diskusiu podporujúcu ich širšie strategické záujmy (napr. polarizovať spoločnosť).

Odpoveď:

Praktická časť

? Vyber, ktorá technológia hybridnej hrozby bola použitá v tomto príklade:

[\(link\)](#)

- a) Trollia farma
- b) Bot
- c) Deepfake
- d) Propagandistické médium

Odpoved:

? Vyber, ktorá technológia hybridnej hrozby bola použitá v tomto príklade:

Ермолай
@a52028212
Новокузнецк
Joined July 2014

Tweets: 12.4K
Followers: 6

Tweets & replies

- Ермолай** @a52028212 · 2 Nov 2016
Путин распорядился ввести в Алеппо 10-часовую гуманитарную паузу
Translated from Russian by Microsoft
Putin ordered to introduce a 10-hour humanitarian pause in Aleppo
- Ермолай** @a52028212 · 2 Nov 2016
Джонни Депп снимется в Поттериане
Translated from Russian by Microsoft
Johnny Depp gets shot in Potterane
- Ермолай** @a52028212 · 2 Nov 2016
Власти Приморья ввели систему рибейтов для кинопроизводителей
Translated from Russian by Microsoft
Primorye authorities introduced a system of rebates for film producers

- a) Trollia farma
- b) Bot
- c) Deepfake
- d) Propagandistické médium

Odpoved:

? Vyber, ktorá technológia hybridnej hrozby bola použitá v tomto príklade:

- a) Trollia farma
- b) Bot
- c) Deepfake
- d) Propagandistické médium

Odpoved:

Argumentačné chyby a fauly

Prečítaj si rozhovor medzi študentkou a študentom, ktorí diskutujú o ich budúcnosti po strednej škole.

V diskusii sa dopúšťajú argumentačných faulov a logických chýb. Dokážeš ich správne identifikovať?

Každá chyba sa v texte nachádza len raz. Ak daný pojem nepoznáš, môžeš použiť internet na dohľadanie definície.

A0: Tak čo, rozmýšľala si už nad tým, čo s nami bude po strednej škole?

B0: Jasné. A popravde sa neviem dočkať, ako po strednej vypadnem zo Slovenska!

A1: To fakt? Ja som netušil, že si taký sebecký človek. Naozaj odídeš, keď tá táto krajina najviac potrebuje?

B1: A čo mám robiť? Buď tu ostanem a budem žiť otrasný život, alebo odídem do zahraničia a budem spokojná, nájdem si dobrú prácu s vysokým platom.

A2: To nie je pravda! Väčšina ľudí sa na Slovensku rozhodne ostať, takže to asi nebude také strašné. Mala by si tým pádom zostať aj ty.

B2: Ty to nechápeš, však? Ja keď tu ostanem, tak si nikdy nenájdem tak dobre platenú prácu ako v zahraničí. A bez vysokého platu si nebudem môcť dovoliť žiť dobrý život, zostanem chudobná, bez rodiny a detí, a nakoniec skončím sama v garzonke obklopená mačkami!

A3: Ale prosím ťa. Ty si naozaj myslíš, že Slovensko je najhoršia krajina na svete? V skutočnosti to tak vôbec nie je. Existuje veľa krajín, kde je život ešte náročnejší, než tu.

B3: Okej, už by si mi mohol prestať kecať do života. Veď ty sám nevieš, čo chceš po strednej! Už si sa rozhodol, či pôjdeš študovať učiteľstvo alebo informatiku?

A4: To ešte neviem, ale som si istý, že to bude tu na našom Slovensku! A potom tu zostanem žiť, pracovať a zodpovedne splatím svoj dlh tejto krajine.

Možnosti:

- Slamený panák (prekrútenie argumentu oponenta)
- Klzký svah (dotiahnutie argumentu do extrémnych záverov)
- Červený sled (odpútanie pozornosti od hlavnej témy diskusie)
- Vox populi (zakladanie argumentu na názore väčšiny)
- Ad hominem (osobný útok na človeka, namiesto na kvalitu jeho argumentov)
- Falošná dilema (tvrdenie, že existujú dve možnosti, aj keď je ich reálne viac)

Odpoveď:

Časti argumentu - spájačka

V tejto úlohe sa naučíš, z čoho sa skladá silný a presvedčivý argument.

Argument je súbor myšlienok, ktoré majú za cieľ presvedčiť niekoho o nejakej pravde alebo názore. Silný argument nielen predstavuje svoju hlavnú myšlienku, ale tiež poskytuje dôkladné vysvetlenie a podopiera sa konkrétnymi dôkazmi z reálneho sveta.

V Slovenskej debatnej asociácii učíme, že argument sa skladá z troch častí:

1. tvrdenie
2. vysvetlenie
3. dôkaz

Spoj časti argumentu so správnymi definíciami a príkladmi:

Príklad argumentu sa zaoberá témou z predošlej úlohy. Argument obhajuje názor, že by mali mladí ľudia zostať na Slovensku.

Časť	Definícia	Príklad
Tvrdenie	Popisuje vnútornú logiku argumentu a ukazuje, ako jednotlivé fakty a udalosti spolu súvisia. Skladá sa z príčinnno-následkového reťazca.	Podľa štúdie "Magnet pre talent" takmer 10 % slovenskej populácie dnes žije v zahraničí. Ďalej štúdia odhaduje, že hodnota jedného vysokokvalifikovaného človeka, ktorý sa rozhodne odísť zo Slovenska, predstavuje približne 2,8 milióna eur. Trvalý odchod mladých je teda rozšírený problém, ktorý vážne ohrozuje budúcnosť krajiny.
Vysvetlenie	Ukazuje, že argument je pravdivý aj v reálnom svete. Podporuje argument dátami, štúdiami alebo príkladmi z reality.	Mladí ľudia by sa mali vrátiť na Slovensko, pretože tým veľmi pomôžu krajine, v ktorej vyrastali.
Dôkaz	Jednoduchá hlavná myšlienka argumentu. Zvyčajne je to krátka a jasná veta, ktorá hovorí, čo sa argument snaží dokázať. Pomáha poslucháčovi pochopiť, o čom bude argument.	Slovensko čelí vážnemu problému odlivu mozgov - veľký počet talentovaných mladých ľudí odchádza žiť do zahraničia. Tento odliv negatívne ovplyvňuje slovenskú spoločnosť a ekonomiku. Je v poriadku, že mladí ľudia odchádzajú študovať aj do zahraničia. Avšak je dôležité, aby sa po štúdiu vrátili späť. Predsa len, v tejto krajine majú rodinu, korene a Slovensko im poskytlo vzdelanie a podmienky na celkom dobrý život. Keď sa mladí ľudia vrátia, môžu tento „dlh“ spoločnosti splatiť tým, že pomôžu riešiť problémy Slovenska a prispejú k jeho rozvoju.

Odpoveď		
Časť	Definícia	Príklad

Napiš vlastný argument

? Napiš vlastný argument na túto tému:

Malo by byť povolené používať ChatGPT pri slohových prácach na strednej škole.

Pravidlá písania argumentu:

- Môžeš si vybrať, či s danou témou súhlasíš alebo nesúhlasíš.
- Argument by mal obsahovať tvrdenie, vysvetlenie a dôkaz.
- Zameraj sa na jednu myšlienku a tú rozvi do hĺbky. Neodporúčame miešať v jednom argumente veľa rôznych myšlienok.
- Pri dôkaze uveď zdroj svojej informácie (stačí link). Ak niečo cituješ od slova do slova, uveď daný citát v úvodzovkách “”.
- Argument by mal mať maximálne 200 slov.
- Argument musíš napísať samostatne, je zakázané kopírovať text z iných stránok alebo z ChatGPT.

Odpoveď:

Hodnotenie:

Kategória	Body	Detailnejšie kritériá hodnotenia
Tvrdenie	0-1 b	Má argument jasne stanovené tvrdenie na začiatku?
Vysvetlenie	0-3 b	<p>Má argument vysvetlenie alebo zostáva vrovine tvrdenia?</p> <p>Nadväzuje vysvetlenie na tvrdenie? Existuje jasná spojitosť medzi tvrdením a vysvetlením?</p> <p>Ako rozsiahle je toto vysvetlenie? Sú všetky kroky v príčinnno-výsledkovom reťazci dostatočne vysvetlené? Nachádzajú sa v argumente logické skoky a diery vo vysvetlení?</p> <p>Nachádzajú sa v argumente kontradikcie (protirečenia)?</p> <p>Nachádzajú sa v argumente logické chyby?</p>
Dôkaz	0-2 b	<p>Nachádza sa v argumente dôkaz?</p> <p>Podporuje tento dôkaz vysvetlenie? Existuje link medzi vysvetlením a dôkazom?</p> <p>Je dôkaz dostatočne vysvetlený a pochopiteľný?</p> <p>Je uvedený zdroj dôkazu?</p> <p>Je tento zdroj dôveryhodný?</p>
Stratégia	0-3b	<p>Súvisí tento argument s témou?</p> <p>Je to jeden z kľúčových argumentov alebo ide skôr o okrajový a menej dôležitý bod?</p>

Štýl	0-1b	<p>(Gramatické chyby a preklepy nehodnotíme, pokiaľ je text čitateľný.)</p> <p>Je po prvom prečítaní jasné, čo sa autor snažil povedať?</p> <p>Pomáha štýl a výber slov obsahu argumentu, alebo mu skôr škodí?</p> <p>Číta sa argument príjemne? Aký dojem zanechal argument po prečítaní?</p>
Rozsah	0-1b	Držal sa argument rozsahu max. 200 slov?

Otázky, pripomienky, sťažnosti

V Slovenskej debatnej asociácii chceme, aby bola Olympiáda kritického myslenia spravodlivá a transparentná súťaž. Preto sme poskytli detailný a exaktný popis procesu bodovania všetkým účastníkom a účastníčkam.

V prípade, že s niečím nesúhlasíte, máte sťažnosť alebo sa len chcete na niečo opýtať, neváhajte nás kontaktovať: okm@sda.sk